

**EXPORT UHORSKÉHO VÍNA DO POĽSKA A VÝCHODNÉ SLOVENSKO
V SLOVENSKEJ A ČESKEJ HISTORIOGRAFII
Matúš Vojna**

**EXPORT OF HUNGARIAN WINE TO POLAND AND EASTERN SLOVAKIA IN
SLOVAK AND CZECH HISTORIOGRAPHY
Matúš Vojna**

Abstrakt: *V uhorsko-poľskom obchode, predovšetkým v ranom novoveku, predstavovalo víno jeden z najdôležitejších obchodných artiklov, ktorý sa do Poľska vyvážal, najmä cez územie dnešného východného Slovenska. Popredné miesto v tomto obchode zohrávali najmä východoslovenské slobodné kráľovské mestá, tzv. Pentapolitana (Košice, Prešov, Sabinov, Bardejov, Levoča a neskôr aj Kežmarok), kadiaľ viedli dôležité obchodné cesty cez územie Šariša a Spiša. Dôležitú úlohu zohrávali aj obchodné cesty vedúce cez Zemplín a jeho zemepanské mestečká, v ktorých sa nachádzali tridsiatkové stanice, ako napr. Stropkov a Humenné. V našom príspevku sa snažíme podať komplexný prehľad o doterajšej slovenskej a českej historiografii venovanej vývozu vína do Poľska cez a z dnešného východného Slovenska, ktorej sa síce venovala určitá pozornosť v parciálnych štúdiách niekoľkých odborníkov, ako napr. Pavel Horváth, Štefan Kazimír, Marie Marečková, Alžbeta Gácsová, Peter Kónya, Miloslava Bodnárová a ďalší, ale určite by si v budúcnosti zaslúžila aj svoje komplexné spracovanie.*

Kľúčové slová: *víno, obchod, Uhorsko, Poľsko, Východné Slovensko, Slovenská historiografia, Česká Historiografia.*

Summary: *The wine was in the early modern age one of the most important trade commodities exported into Poland from Hungary, mainly through eastern Slovakia region. The King's free cities of Pentapolitana (Košice, Prešov, Sabinov, Bardejov, Levoča and Kežmarok) played very significant role in these trading relationships. Very important role played also merchant roads through Zemplin area and its towns such as Stropkov and Humenné. In our contribution we are trying to write complete view of Slovak and Czech historiography on topic of exportation of wine to Poland from, and through today's eastern Slovakia. This historiography was partially completed by a lot of historians in their studies, such as Pavel Horváth, Štefan Kazimír, Marie Marečková, Alžbeta Gácsová, Peter Kónya, Miloslava Bodnárová and so on, but we think that this topic is very perspective and should be completely processed in future.*

Key words: *wine, trade, Hungary, Poland, Eastern Slovakia, Slovak historiography, Czech historiography.*

V uhorsko-poľskom obchode, predovšetkým v ranom novoveku, predstavovalo víno jeden z najdôležitejších obchodných artiklov, ktorý sa do Poľska vyvážal, najmä cez územie dnešného východného Slovenska. Popredné miesto v tomto obchode zohrávali najmä východoslovenské slobodné kráľovské mestá, tzv. Pentapolitana (Košice, Prešov, Sabinov, Bardejov, Levoča a neskôr aj Kežmarok), kadiaľ viedli dôležité obchodné cesty cez územie Šariša a Spiša. Dôležitú úlohu zohrávali aj obchodné cesty vedúce cez Zemplín a jeho zemepanské mestečká, v ktorých sa nachádzali tridsiatkové stanice, ako napr. Stropkov a Humenné. V našom príspevku sa snažíme podať komplexný prehľad o doterajšej slovenskej a českej historiografii venovanej vývozu vína do Poľska cez a z dnešného východného Slovenska, v ktorej sa síce venovala určitá pozornosť tejto problematike, ale určite by si v budúcnosti zaslúžila aj svoje komplexné spracovanie.

V slovenskej a českej historiografii až do začiatku druhej polovice 20. storočia nebola problematike obchodu a vývozu vína do Poľska venovaná skoro žiadna pozornosť. Ako prvý sa

tejto problematike začal venovať Pavel Horváth v štúdiu *Obchodné styky Levoče s Poľskom v druhej polovici XVI. storočia* [1, Horváth, 1955, p. 105-145]. Autor podrobne sleduje rôzne tovary, ktoré boli predmetom importu aj exportu v tomto období. Významným vývozným tovarom bolo pravdaže aj víno, avšak to nehralo v Levočskom obchode až takú významnú úlohu ako v iných východoslovenských mestách, keďže priemerne sa podľa zachovaných údajov ročne vyviezlo len okolo 10 sudov vína. Pavel Horváth sa problematike vývozu vína venoval ešte v jednej práci s názvom *Príspevok k obchodným stykom východoslovenských miest s Poľskom a Sedmohradskom v 16. – 17. storočí* [2, Horváth, 1965, p. 131-142]. V tomto období víno zaujímalo popredné miesto vo vývoze do Poľska a ako uvádza autor, tak len cez Bardejov sa v rokoch 1637 – 1641 vyviezlo okolo 1200 sudov ročne. Autor sa v práci venuje aj jednotlivým kupcom a objemu vína, ktoré z Uhorska cez východoslovenské mestá vyvážali.

Väčšina uhorského vína vyvážaného cez východné Slovensko pochádzala z tokajskej vinohradníckej oblasti, menšie množstvá z východoslovenskej vinohradníckej oblasti (napr. košické víno) atď. Preto všetky východoslovenské kráľovské mestá vlastnili vinice v tokajskej oblasti a obchod s tokajským vínom pre nich predstavoval jeden z najvýznamnejších príjmov. Okrem tradičného vína sa však vyvážalo aj šampanské. V prvej polovici 19. storočia sa výrobe a obchodu so šampanským venoval prešovský podnikateľ Ján Vilhelm Burkhard, ktorý vyrábala šampanské z tokajských vín. Šampanské následne vyvážal do Poľska a Haliče vo veľkých množstvách, keďže napr. vo Varšave mal sklad v ktorom sa bežne nachádzalo viac ako 10 000 fliaš šampanského. Ďalšie sklady mal aj v Lubline, Lvove a v ďalších mestách. Tomuto obchodníkovi bola dosiaľ venovaná len veľmi malá pozornosť a to v publikácii Jána Novotného *Vývoj priemyselnej výroby na Slovensku v prvej polovici 19. storočia* [3, Novotný, 1961, 284 p.] a v prvom zväzku *Dejín Prešova* [4, Hapák – Sninčák, 1965, p. 177-217].

Vývozu vína cez Bardejov sa ako prvý v slovenskej historiografii venoval Ladislav Deák v štúdiu *Bardejovský obchod a bardejovská obchodná cesta v prvej polovici 15. storočia* [5, Deák, 1963, p. 107-134]. Autor uvádza aj množstvá vyvezeného vína v tomto období na základe údajov zo zachovaných tridsiatkových registrov a venuje sa aj jednotlivým kupcom a skladbe ich tovaru určeného na export aj import.

Významným slovenským historikom, ktorý sa vo svojej celoživotnej práci venoval najmä dejinám obchodu a tiež stredovekým dejinám Košíc bol Ondrej R. Halaga. Problematiky vývozu vína cez východoslovenské kráľovské mestá do Poľska v období stredoveku sa dotkol vo viacerých svojich štúdiách [6, Halaga, 1966, p. 139-165], [7, Halaga, 1968, p. 64-67], [8, Halaga, 1988, p. 159-174], [9, Halaga, 1989, p. 13-39], [10, Halaga, 2008, p. 58-83]. Obchodnému významu Košíc v dejinách a stručne aj vývozu vína z Košíc v 16. a 17. storočí sa Ondrej R. Halaga venoval v publikácii *Právny, územný a populačný vývoj mesta Košíc* [11, Halaga, 1967]. Najviac pozornosti problematike vývozu uhorského vína na sever venoval autor vo svojej prelomovej práci *Košice – Balt*, [12, Halaga, 1975] a vývoz vína do Poľska dokazuje už v 13. storočí. Väčšiu pozornosť v tejto práci však venuje obchodu Košíc s Pruskom.

Okrajovo sa vývozu vína z Košíc do Poľska na konci 17. storočia dotkla aj Milena Ostrolúcka v štúdiu s názvom *Mestské hospodárenie Košíc v 17. storočí v zrkadle prameňov archívu mesta Košíc* [13, Ostrolúcka, 1993, p. 54-67].

V 18. storočí sa na vývoze vína do Poľska už podieľali aj niekoľkí obchodníci pochádzajúci z Balkánu, ktorí sa usadili vo východoslovenských slobodných kráľovských mestách, najmä v Prešove. Týmto obchodníkom a ich aktivitám sa u nás podrobne venoval Anton Špiesz [14, Špiesz, 1969, p. 77-97]. Okrem toho sa autor celoživotne venoval najmä hospodárskym dejinám miest na Slovensku a okrajovo sa v niekoľkých prácach samozrejme venoval aj obchodu s vínom a jeho vývozu do Poľska [15, Špiesz, 1973, p. 133-150], [16, Špiesz, 1983, 304 p.].

Starším dejinám Bardejova a zároveň aj jeho obchodnému významu v obchode s Poľskom sa venoval Vendelín Jankovič, ktorý sa stručne dotkol aj otázky vývozu vína [17, Jankovič, 1967, p. 135-243], [18, Jankovič, 1975, p. 45-102], [19, Jankovič, 1975, p. 103-171]. Podstatne podrobnejšie sa postaveniu Bardejova v exporte vína do Poľska venovala Alžbeta

Gácsová. Svoju pozornosť zamerala napr. na vinice v tokajskej oblasti patriace mestu Bardejov, [20, Gácsová, 1969, p. 37-47] a taktiež jednu štúdiu venovala priamo obchodným stykom Bardejova s Poľskom v prvej polovici 16. storočia, [21, Gácsová, 1970, p. 121-137] v ktorej podrobne sleduje import aj export. Uvádza koľko vína sa v ktorom roku vyviezlo a tiež ktorý obchodník koľko vína vyviezol. Najviac vína, 723 a ½ suda, sa z Bardejova vyviezlo v roku 1522. Problematiky vývozu vína sa Alžbeta Gácsová stručne dotkla aj vo svojej monografii s názvom *Spoločenská štruktúra Bardejova v 15. storočí a v prvej polovici 16. storočia* [22, Gácsová, 1972, 198 p.].

Mesto Prešov sa v 17. storočí stalo najväčším vývozcom vína do Poľska a víno predstavovalo najdôležitejší obchodný artikel v hospodárstve mesta. Prešovskému obchodu a v rámci neho veľmi podrobne aj vývozu vína sa venoval Štefan Kazimír v štúdiu *Základné rysy obchodu Prešova v 16. a 17. storočí* [23, Kazimír, 1977, p. 171-196]. Autor podrobne sleduje najmä príjmy tridsiatkov z vína Spišskej komory na začiatku 17. storočia, každodenný prechod tovarov cez Prešov, prechod tovarov cez Prešov v čase jarmokov a pod. Veľmi zaujímavé sú údaje venované práve príjmom z vína v jednotlivých tridsiatkových staniach na východnom Slovensku v rokoch 1610 a 1611. Štefan Kazimír sa nami sledovanej problematike venoval ešte v jednej štúdiu s názvom *Východné Slovensko v stredoeurópskom obchode 16. storočia*, [24, Kazimír, 1979, p. 93-112] kde v rámci vývozu tovarov sledoval okrem dobytku a kovov aj víno.

Dodnes bolo v našej historiografii veľmi málo pozornosti venovanej Kežmarku a jeho postaveniu v rámci slovensko-poľských obchodných vzťahov. Vývozu vína cez Kežmarok sa u nás venovala iba Virginia Rozložníková v štúdiu *Tridsiatkový register mesta Kežmarku z rokov 1480 – 1498*. [25, Rozložníková, 1977, p. 67-94] V tomto období sa však cez Kežmarok nevyvážalo veľké množstvo vína a väčšina z neho bola určená primárne na poľský kráľovský dvor.

Slovensko-poľským obchodným stykom v období raného novoveku sa venovali podrobne aj niekoľkí českí historici a vo svojich prácach sa samozrejme dotkli aj problematiky vývozu vína do Poľska. Vývozom uhorského vína do Krakova v prvej polovici 17. storočia sa podrobnejšie zaoberal František Hejl v štúdiu *Východoslovenská města a jejich místo ve struktuře stredoevropských obchodních vztahů v období rozvitého a pozdního feudalismu* [26, Hejl, 1973, p. 397-407].

Ďalším českým historikom, ktorý sa vo svojich prácach dotkol nami sledovanej problematiky bol Rudolf Fišer. Okrajovo sa vývozu vína venoval v štúdiu rozoberajúcej *Obchodné styky Levoče se zahraničím v 17. století*, [27, Fišer, 1978, p. 844-867] ale už omnoho konkrétnejšie sa tejto problematike venoval v práci *Krakovský trh ve druhé polovině 17. století a jeho význam pro moravská a slovenská města*, [28, Fišer, 1980, p. 99-106] v ktorej už uvádza aj hlavných obchodníkov obchodujúcich s vínom a pod.

František Hejl a Rudolf Fišer sa vývozu uhorského vína do Krakova venovali ešte aj spoločne, a to v dvoch štúdiách venovaných zahraničnému obchodu východoslovenských slobodných kráľovských miest v 17. storočí [29, Hejl – Fišer, 1982, p. 109-122], [30, Hejl – Fišer, 1984, p. 926-938].

Najviac pozornosti obchodu s vínom venovala vo svojich početných prácach česká historička Marie Marečková. Tá sa dlhodobo venovala najmä spoločenským a hospodárskym dejinám Prešova a Bardejova v období raného novoveku. Okrajovo sa vývozu vína dotkla v príspevku venovanému Prešovu a jeho miestu v uhorsko-poľských obchodných vzťahoch na začiatku 17. storočia [31, Marečková, 1973, p. 430-434]. Podrobnejšie sa tejto problematike venovala v štúdiu rozoberajúcej majetkovú štruktúru bardejovských obchodníkov v prvej polovici 17. storočia, ktorí sa podieľali na vývoze uhorského vína do Poľska [32, Marečková, 1978-1979, p. 131-158]. Veľmi zaujímavou je aj štúdia, v ktorej autorka sledovala sezónnosť prešovského a bardejovského obchodu v prvej polovici 17. storočia, na ktorú mal obrovský vplyv najmä termín vinobrania. [33, Marečková, 1980, p. 73-82] *Úloha Prešova jako centra obchodu s vínom v prvé polovině 17. století* [34, Marečková, 1980, p. 89-97] je názov štúdie, v ktorej sa autorka venovala už výlučne len vývozu uhorského vína do Poľska v období, kedy

bolo mesto Prešov jeho najväčším vývozcom. Prešovský export porovnáva aj s ostatnými slovenskými mestami. V ďalšej štúdií sa autorka venovala aj balkánskym obchodníkom v karpatskej oblasti v prvej polovici 18. storočia, [35, Marečková, 1987, p. 109-117] ktorí obchodovali aj s uhorským vínom a usadzovali sa vo východoslovenských slobodných kráľovských mestách. Problematiky vývozu uhorského vína do Poľska sa Marie Marečková okrajovo dotkla ešte v štúdií venovanej východoslovenským mestám počas povstania Gabriela Bethlena [36, Marečková, 1982, p. 123-130]. Autorka sa podrobne venovala vývozu vína z Prešova a Bardejova aj vo svojich hodnotných monografiách: *Spoločenská štruktúra Bardějova v prvej polovici XVII. storočia*, [37, Marečková, 1978, 227 p.] *Spoločenská štruktúra Prešova v 17. storočí* [38, Marečková, 1984, 160 p.] a *Východoslovenská mestá a mešťanstvo na prahu novoveku* [39, Marečková, 1995, 191 p.].

Väčšina prác, ktoré sme dosiaľ uviedli bola venovaná určitým špecifickým otázkam hospodárskych a obchodných dejín, avšak nemôžeme zabudnúť aj na širšie koncipované monografie dejín jednotlivých východoslovenských slobodných kráľovských miest, cez ktoré sa vyvážalo uhorské víno do Poľska vo veľkých množstvách a tento obchod predstavoval v ich ekonomike jeden z najdôležitejších a zároveň najvýnosnejších príjmov. Ako prvú uvedme monografiu *Dejiny Prešova I*, ktorej zostavovateľom bol Imrich Sedlák. V jednotlivých kapitolách venovaných Prešovu v období feudalizmu môžeme nájsť rôzne zaujímavé informácie týkajúce sa nami sledovanej problematiky. Hospodárskemu vývinu Prešova do začiatku 16. storočia sa v tejto publikácii venoval Ferdinand Uličný, [40, Uličný, 1965, p. 58-107] hospodársky vývoj v 16. a 17. storočí spracoval Michal Suchý [41, Suchý, 1965, p. 108-176] a autormi kapitoly venovanej obdobiu rokov 1711 – 1848 sú Pavel Hapák a Jozef Sninčák [42, Hapák – Sninčák, 1965, p. 177-217]. Podstatne menej informácií týkajúcich sa vývozu vína do Poľska nájdeme v publikácii *Dejiny Levoče I* od Michala Suchého [43, Suchý, 1974, 404 p.]. Spôsobené je to pravdaže tým, že Levoča sa nešpecializovala až tak na obchod s vínom ako Prešov, Bardejov či Košice. Čo sa týka Bardejova, tomu sme pozornosť venovali už vyššie pri prácach Vendelína Jankoviča. Informácie týkajúce sa obchodovania s vínom v rámci mesta Sabinova môžeme nájsť dokonca až v dvoch monografiách venovaných dejinám tohto mesta. V staršej monografii sa vývozu vína v rámci hospodárskych dejín mesta venoval Ondrej R. Halaga, [44, Halaga, 1962, p. 13-102] ktorý podrobne uvádza napr. údaje exportovaného vína v 16. storočí. V novšej monografii sa tejto problematike v rámci hospodárskych dejín mesta dotkli v jednotlivých kapitolách Miloslava Bodnárová [45, Bodnárová, 2000, p. 68-118] a Peter Kónya [46, Kónya, 2000, p. 119-154], [47, Kónya, 2000, p. 155-184]. V posledných rokoch vychádza viacvzázkové dielo venované dejinám najväčšieho a najvýznamnejšieho východoslovenského slobodného kráľovského mesta, ktorým boli Košice. V jednotlivých zväzkoch môžeme nájsť kapitoly venované hospodárskym dejinám tohto mesta a v nich aj stručné informácie venované obchodovaniu s vínom a jeho vývozu do Poľska. Zostavovateľom dodnes vydaných zväzkov je Štefan Eliáš, ktorý je zároveň s Milenou Ostrolúckou autorom jednotlivých kapitol k hospodárskym dejinám Košíc [48, Eliáš, 2007, 167 p.], [49, Eliáš – Ostrolúcka, 2011, p. 191-210], [50, Eliáš – Ostrolúcka, 2014, p. 188-200], [51, Eliáš – Ostrolúcka, 2014, p. 453-470].

Víno sa pravdaže nevyvážalo len cez východoslovenské slobodné kráľovské mestá, ale kupci využívali aj iné obchodné cesty. Značne frekventované boli obchodné cesty vedúce cez územie Zemplínskej stolice, ktorá bola špecifická tým, že sa na jej území nenachádzalo žiadne slobodné kráľovské mesto. To bolo výhodné pre kupcov, ktorí sa chceli vyhnúť mestám s právom skladu. Prechádzať však museli cez zemplínske zemepanské mestá a mestečká, v ktorých sa nachádzali tridsiatkové stanice. Takýmito zemepanskými mestami bol Vranov nad Topľou, Humenné a Stropkov. Cez tieto mestá sa najmä v 17. storočí vyvážalo značné množstvo uhorského vína a informácie o tom môžeme nájsť v monografiách venovaných dejinám týchto miest. Ako prvú uvedme publikáciu *Dejiny Vranova nad Topľou*, ktorú zostavil Imrich Michnovič a autorom príslušnej kapitoly bol Ferdinand Uličný [52, Uličný, 1992, p. 94-110]. Zostavovateľom monografie dejín Stropkova bol Ján Beňko, ktorý je zároveň aj autorom

kapitoly venovanej dejinám Stropkova do roku 1848, v ktorej stručne zmieňuje obchodníkov s vínom a tiež vývoz vína cez Stropkov v 17. storočí [53, Beňko, 1994, p. 23-93]. Informácie o vývoze vína cez tridsiatkovú stanicu v Humennom môžeme nájsť v publikácii *Dejiny Humenného*, ktorej zostavovateľom bol Vasil' Fedič a autormi príslušných kapitol Miloslava Bodnárová [54, Bodnárová, 2002, p. 45-61] a Ján Adam [55, Adam, 2002, p. 65-77].

V roku 1987 sa v Nitre konala konferencia venovaná problematike dejín obchodu na Slovensku. Ešte v tom istom roku vyšiel aj zborník prednášok, ktoré na tejto konferencii odzneli. Jeho zostavovateľom bol Ján Jurkovič a v zborníku sa nachádza niekoľko príspevkov, ktoré či už viac alebo menej súvisia aj s vývozom uhorského vína do Poľska. Spomeňme aspoň príspevky Ondreja R. Halagu, [56, Halaga, 1987, p. 31-40] Františka Hejla, [57, Hejl, 1987, p. 40-49] Jozefa Baďuríka [58, Baďurík, 1987, p. 50-54] či Ivana Chalupeckého [59, Chalupecký, 1987, p. 82-89].

Príspevky, ktoré sa už priamo venujú vývozu uhorského vína do Poľska môžeme nájsť v zborníku *Nápoje v minulosti a prítomnosti Slovenska*, ktorý zostavili Jozef Baďurík, Peter Kónya a Radovan Pekník. Tento zborník obsahuje množstvo príspevkov, ktoré odzneli na rovnomennej medzinárodnej vedeckej konferencii konanej v roku 1999 v Prešove. Pre nás sú dôležité najmä príspevky Miloslavy Bodnárovej, ktorá sa venovala obchodu Košíc s vínom v 16. storočí [60, Bodnárová, 2001, p. 37-39], Marie Marečkovej s príspevkom *Export uhorského vína do Poľska v raném novoveku prostřednictvím východoslovenských měst* [61, Marečková, 2001, p. 81-86] a napokon príspevok Tomáša Tandlichu o mešťanoch, obchodnom cechu a obchode s vínom v Prešove v 17. storočí [62, Tandlich, 2001, p. 87-89]. Aj keď v našom príspevku sledujeme slovenskú a českú historiografiu, spomeňme ešte príspevok Franciszeka Lešniaka venovaný vývozu uhorského vína do Poľska cez Krosno v 16. a v prvej polovici 17. storočia, [63, Lešniak, 2001, p. 61-67] nachádzajúci sa v tomto zborníku.

Spomeňme ešte zborník *Z Bardejova do Prešporku*, ktorý zostavili Csukovits Enikő a Tünde Lengyelová a ktorý vyšiel ako zborník z konferencie *Spoločnosť, súdnictvo a vzdelanosť v mestách v neskorom stredoveku a ranom novoveku*. Konferencia sa konala v roku 2003 v Košiciach. Z viacerých príspevkov spomenieme dva, v ktorých sa autori stručne dotkli aj problematiky vývozu uhorského vína do Poľska. Ide o príspevky Istvána Petrovicsa [64, Petrovics, 2005, p. 55-77] a Petra Kónyu [65, Kónya, 2005, p. 267-284].

Už spomínaná Miloslava Bodnárová sa venovala obchodu s vínom ešte v ďalších svojich štúdiách. V jednej venovala svoju pozornosť obchodu a obchodníkom v Košiciach v 16. storočí [66, Bodnárová, 1994-1955, p. 7-13] a v ďalšej poľnohospodárskej výrobe Prešova v 16. storočí, [67, Bodnárová, 1998, p. 235-251] kde svoju pozornosť upriamila najmä na vinice v tokajskej oblasti, ktoré vlastnilo mesto Prešov.

Najväčšie množstvo uhorského vína vyvážaného do Poľska cez východné Slovensko pochádzalo zo slávnej tokajskej vinohradníckej oblasti. Až do konca 20. storočia nebola v slovenskej historiografii venovaná skoro žiadna pozornosť dejinám tejto vinohradníckej oblasti. Zmena nastala až v roku 1996, kedy sa konal *I. Odborný seminár venovaný tokajskému vinohradníctvu a vinárstvu na Slovensku*. Celkom sa takýchto odborných seminárov uskutočnilo 6, pričom každému je venovaný jeden zborník. Dejín tokajskej vinohradníckej oblasti na Slovensku sa doposiaľ najpodrobnejšie a najsystematickejšie venoval Juraj Žadanský, ktorý sa podrobne venoval aj vývozu tokajského vína do Poľska a do týchto zborníkov prispel aj niekoľkými štúdiami zaoberajúcimi sa touto problematikou, či už to bola hlavná alebo vedľajšia téma príspevku [68, Žadanský, 2002, p. 7-25], [69, Žadanský, 2002, p. 6-27], [70, Žadanský – Žadanská, 2006, p. 139-144], [71, Žadanský, 2006, p. 145-158], [72, Žadanský, 2005, p. 159-164]. Okrem publikovania príspevkov venovaných vývozu tokajského vína do Poľska v zborníkoch *Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo na Slovensku*, uverejňoval Juraj Žadanský množstvo príspevkov venovaných tejto problematike ešte v *Zborníkoch Východoslovenského múzea v Košiciach – Historica Carpatica* [73, Žadanský, 1998-1999, p. 25-35], [74, Žadanský, 2002, p. 189-208], [75, Žadanský, 2003, p. 33-44], [76, Žadanský, 2003, p. 145-150], [77, Žadanský, 2006, p. 27-32], [78, Žadanský – Žadanská, 2006, p. 113-117]. Napokon svoj výskum

zavířil v monografii *Z dejín a súčasnosti tokajského vinohradníctva a vinárstva* [79, Źadanský, 2009, 280 p.].

Z novších štúdií vydaných po roku 2000 venovaných problematike vývozu uhorského, najmä tokajského vína do Poľska cez hornouhorské slobodné kráľovské mestá Prešov, Bardejov a Sabinov spomeňme ešte štúdie Petra Kónyu, [80, Kónya, 2002, p. 50-60] Marcely Domenovej [81, Domenová, 2011, p. 25-59] a Miloslavy Bodnárovej, [82, Bodnárová, 2015, p. 7-18] v ktorých sa autori či už viac alebo menej venovali aj tejto problematike.

Tokajské víno tvorilo v minulosti prevažnú väčšinu vína vyvážaného do Poľska cez východné Slovensko. Avšak vyvážalo sa aj víno pochádzajúce priamo z východného Slovenska (napr. už spomínané košické víno). V druhej polovici 19. storočia sa vo väčšom množstve začalo distribuovať do Poľska, resp. do Haliče, aj vinianske víno. Obec Vinné patrila a dodnes patrí medzi významné vinohradnícke obce na východnom Slovensku a zároveň medzi najsevernejšie lokality pestovania viniča a výroby vína na Slovensku. Tejto problematike vývozu vinianskeho vína sa u nás zatiaľ venoval len Ján Adam v publikácii *Vinianske vinohradníctvo a vinárstvo* [83, Adam, 2014, p. 67-82].

Ako sme mohli vidieť, problematika vývozu uhorského vína do Poľska cez východné Slovensko v minulosti má v slovenskej aj v českej historiografii pomerne bohatú produkciu. Avšak väčšina prác zaoberajúcich sa touto problematikou, je venovaná prevažne obdobiu 16., 17. a 18. storočia. Oveľa menšia pozornosť bola doposiaľ venovaná 19. storočiu. V budúcnosti by sa preto mala väčšia pozornosť venovať práve tomuto storočiu, ale aj napr. vývozu vína cez Kežmarok, či vývozu domácich východoslovenských vín a nielen tým tokajským. Zároveň by si takáto dôležitá súčasť našich hospodárskych dejín určite v budúcnosti zaslúžila aj svoje podrobné komplexné spracovanie vo forme vyčerpávajúcej monografie.

References:

- [1] Horváth, Pavel (1955). *Obchodné styky Levoče s Poľskom v druhej polovici XVI. storočia*. In *Historické štúdie I*. Bratislava.
- [2] Horváth, Pavel (1965). *Príspevok k obchodným stykom východoslovenských miest s Poľskom a Sedmohradskom v 16. – 17. storočí*. In *Nové obzory 7*. Prešov – Košice.
- [3] Novotný, Ján (1961). *Vývoj priemyselnej výroby na Slovensku v prvej polovici 19. storočia*. Bratislava.
- [4] Hapák, Pavel – Sninčák, Jozef (1965). *Prešov v rokoch 1711 – 1848*. In Sedlák, Imrich (zost.). *Dejiny Prešova I*. Prešov – Košice.
- [5] Deák, Ladislav (1963). *Bardejovský obchod a bardejovská obchodná cesta v prvej polovici 15. storočia*. In *Sborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského – Historica XIV*. Bratislava.
- [6] Halaga, Ondrej R. (1966). *Spojenia slovenských miest s Poľskom a Rusou do 16. stor.* In *Historické štúdie XI*. Bratislava.
- [7] Halaga, Ondrej R. (1968). *O stykoch krajov Slovenska s juhoslovanskými v stredoveku*. In Hrozičnik, Jozef (red.). *Československo a Juhoašlávia. Z dejín československo-juhoslovanských vzťahov*. Bratislava.
- [8] Halaga, Ondrej R. (1988). *Pakty vzájomnosti obchodných stredísk Krakova a Košíc*. In *Historický časopis*. Vol. 36, No. 2.
- [9] Halaga, Ondrej R. (1989). *Domínium mesta Košíc a jeho agrikultúra*. In *Agrikultúra 22*. Bratislava.
- [10] Halaga, Ondrej R. (2008). *Veľký obchod západ – východ a stredná Európa*. In Halaga, Ondrej R. *Memorabilia z Európy a vlasti*. Prešov.
- [11] Halaga, Ondrej R. (1967). *Právny, územný a populačný vývoj mesta Košíc*. Košice.
- [12] Halaga, Ondrej R. (1975). *Košice – Balt. Výroba a obchod v styku východoslovenských miest s Pruskom (1275 – 1526)*. Košice.
- [13] Ostrolúcka, Milena (1993). *Mestské hospodárenie Košíc v 17. storočí v zrkadle prameňov archívu mesta Košíc*. In *Slovenská archivistika*. Vol. 28, No. 1.

- [14] Špiesz, Anton (1969). *Balkánski obchodníci na Slovensku v 18. storočí*. In *Historické štúdie XIV*. Bratislava.
- [15] Špiesz, Anton (1973). *Mesto Prešov v rokoch 1681 – 1781*. In *Nové obzory 15*. Prešov – Košice.
- [16] Špiesz, Anton (1983). *Slobodné kráľovské mestá na Slovensku v rokoch 1680 – 1780*. Košice.
- [17] Jankovič, Vendelín (1967). *Dejiny mesta Bardejova za feudalizmu*. In Sedlák, Imrich (zost.). *60 rokov Šarišského múzea v Bardejove*. Bardejov – Košice.
- [18] Jankovič, Vendelín (1975). *V období vrcholného feudalizmu*. In Kokuľa, Andrej – Lukáč, Andrej – Tajták, Ladislav (zost.). *Dejiny Bardejova*. Bardejov – Košice.
- [19] Jankovič, Vendelín (1975). *Neskorý feudalizmus a jeho kríza pred buržoáznou revolúciou 1848*. In Kokuľa, Andrej – Lukáč, Andrej – Tajták, Ladislav (zost.). *Dejiny Bardejova*. Bardejov – Košice.
- [20] Gácsová, Alžbeta (1969). *K hospodáreniu mesta Bardejova koncom prvej polovice 16. storočia*. In Sedlák, Imrich (zost.). *Šarišské múzeum v Bardejove 2*. Bardejov – Košice.
- [21] Gácsová, Alžbeta (1970). *Príspevok k obchodným stykom Bardejova s Poľskom v prvej polovici 16. storočia*. In *Historické štúdie XV*. Bratislava.
- [22] Gácsová, Alžbeta (1972). *Spoločenská štruktúra Bardejova v 15. storočí a v prvej polovici 16. storočia*. Bratislava.
- [23] Kazimír, Štefan (1977). *Základné rysy obchodu Prešova v 16. a 17. storočí*. In *Nové obzory 19*. Prešov – Košice.
- [24] Kazimír, Štefan (1979). *Východné Slovensko v stredoeurópskom obchode 16. storočia*. In *Nové obzory 21*. Prešov – Košice.
- [25] Rozložníková, Virginia (1977). *Tridsiatkový register mesta Kežmarku z rokov 1480 – 1498. K slovensko-poľským obchodným stykom*. In *Slovenská archivistika*. Vol. 12, No. 2.
- [26] Hejl, František (1973). *Východoslovenská mestá a jejich miesto ve štruktúre stredoeurópskych obchodných vzťahů v období rozvíteného a pozdného feudalizmu*. In *Historický časopis*. Vol. 21, No. 3.
- [27] Fišer, Rudolf (1978). *Obchodné styky Levoče se zahraničím v 17. století*. In *Československý časopis historický*. Vol. 26, No. 6.
- [28] Fišer, Rudolf (1980). *Krakovský trh ve druhé polovině 17. století a jeho význam pro moravská a slovenská města*. In *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity – řada historická*. Vol. 29, No. 27.
- [29] Hejl, František – Fišer, Rudolf (1982). *Obchod východoslovenských měst se zahraničím ve století protihabsburských povstání*. In *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity – řada historická*. Vol. 31, No. 29.
- [30] Hejl, František – Fišer, Rudolf (1984). *Obchod východoslovenských miest so zahraničím v 17. storočí*. In *Historický časopis*. Vol. 32, No. 6.
- [31] Marečková, Marie (1973). *Prešov v uhersko-poľských obchodných vzťahoch počátkem 17. století*. In *Historický časopis*. Vol. 21, No. 3.
- [32] Marečková, Marie (1978-1979). *Majetková štruktúra bardějovských obchodníků v prvé polovině 17. století*. In *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity – řada historická*. Vol. 27-28, No. 25-26.
- [33] Marečková, Marie (1980). *Sezonalita prešovského a bardějovského obchodu v prvé polovině 17. století*. In *Nové obzory 22*. Prešov – Košice.
- [34] Marečková, Marie (1980). *Úloha Prešova jako centra obchodu s vínem v prvé polovině 17. století*. In *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity – řada historická*. Vol. 29, No. 27.
- [35] Marečková, Marie (1987). *K aktivitě tzv. balkánských obchodníků v prvé polovině 18. století v karpatské oblasti*. In *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity – řada historická*. Vol. 36, No. 34.

- [36] Marečková, Marie (1982). *Východoslovenská města za Bethlenova povstání*. In *Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity – řada historická*. Vol. 31, No. 29.
- [37] Marečková, Marie (1978). *Společenská struktura Bardějova v první polovině XVII. století*. Brno.
- [38] Marečková, Marie (1984). *Společenská struktura Prešova v 17. století*. Brno.
- [39] Marečková, Marie (1995). *Východoslovenská města a měšťanstvo na prahu novověku*. Brno.
- [40] Uličný, Ferdinand (1965). *Vznik a rozvoj mesta do začiatku 16. storočia*. In Sedlák, Imrich (zost.). *Dejiny Prešova I*. Prešov – Košice.
- [41] Suchý, Michal (1965). *Prešov v období tureckých vojen a protihabsburských povstání (1526 – 1711)*. In Sedlák, Imrich (zost.). *Dejiny Prešova I*. Prešov – Košice.
- [42] Hapák, Pavel – Sninčák, Jozef (1965). *Prešov v rokoch 1711 – 1848*. In Sedlák, Imrich (zost.). *Dejiny Prešova I*. Prešov – Košice.
- [43] Suchý, Michal (1974). *Dejiny Levoče I*. Levoča – Spišská Nová Ves – Košice.
- [44] Halaga, Ondrej R. (1962). *Dejiny feudalizmu*. In Sedlák, Imrich (red.). *Sabinov a okolie*. Sabinov – Košice.
- [45] Bodnárová, Miloslava (2000). *Sabinov v stredoveku (do r. 1640)*. In Kónya, Peter (zost.). *Dejiny Sabinova*. Sabinov.
- [46] Kónya, Peter (2000). *Sabinov v druhej polovici 17. a na prahu 18. storočia (1640 – 1710)*. In Kónya, Peter (zost.). *Dejiny Sabinova*. Sabinov.
- [47] Kónya, Peter (2000). *Sabinov v 18. storočí (1711 – 1780)*. In Kónya, Peter (zost.). *Dejiny Sabinova*. Sabinov.
- [48] Eliáš, Štefan a kol. (2007). *Dejiny Košíc v dátach 1. diel. Pravek a stredovek*. Košice.
- [49] Eliáš, Štefan – Ostrolúcka, Milena (2011). *Hospodársky život Košíc v 16. a 17. storočí*. In Eliáš, Štefan a kol. *Dejiny Košíc v dátach 2. diel. Včasný novovek 1526 – 1711*. Košice.
- [50] Eliáš, Štefan – Ostrolúcka, Milena (2014). *Hospodársky život Košíc 1700 – 1790*. In Eliáš, Štefan a kol. *Dejiny Košíc v dátach 3. diel / A. Novovek 1711 – 1849*. Košice.
- [51] Eliáš, Štefan – Ostrolúcka, Milena (2014). *Ekonomická bieda Uhorska a rozvoj delby práce*. In Eliáš, Štefan a kol. *Dejiny Košíc v dátach 3. diel / B. Novovek 1711 – 1849*. Košice.
- [52] Uličný, Ferdinand (1992). *Mestečko Vranov v 14. – 17. storočí*. In Michnovič, Imrich (zost.). *Dejiny Vranova nad Topľou*. Vranov nad Topľou – Košice.
- [53] Beňko, Ján (1994). *Stropkov v období uhorského feudalizmu*. In Beňko, Ján a kol. *Stropkov – monografia mesta*. Stropkov – Martin.
- [54] Bodnárová, Miloslava (2002). *Humenné v stredoveku*. In Fedič, Vasil' (zost.). *Dejiny Humenného*. Humenné.
- [55] Adam, Ján (2002). *Humenské panstvo*. In Fedič, Vasil' (zost.). *Dejiny Humenného*. Humenné.
- [56] Halaga, Ondrej R. (1987). *Podiel Slovenska na európskom obchode v stredoveku*. In Jurkovič, Ján (zost.) *Zborník prednášok z konferencie k dejinám obchodu na Slovensku*. Bratislava – Banská Bystrica.
- [57] Hejl, František (1987). *Místo a význam východoslovenských měst a jejich hospodářská funkce v středoevropských směnných vazbách za pozdního feudalismu*. In Jurkovič, Ján (zost.) *Zborník prednášok z konferencie k dejinám obchodu na Slovensku*. Bratislava – Banská Bystrica.
- [58] Baďurík, Jozef (1987). *Obchod s malokarpatským vínom v období neskorého feudalizmu*. In Jurkovič, Ján (zost.) *Zborník prednášok z konferencie k dejinám obchodu na Slovensku*. Bratislava – Banská Bystrica.

[59] Chalupecký, Ivan (1987). *K medzinárodným spojeniam levočských obchodníkov v 18. storočí*. In Jurkovič, Ján (zost.) *Zborník prednášok z konferencie k dejinám obchodu na Slovensku*. Bratislava – Banská Bystrica.

[60] Bodnárová, Miloslava. (2001). *Obchod Košíc s vínom v 16. storočí*. In Baďurík, Jozef –Kónya, Peter – Pekník, Radovan (eds.). *Nápoje v minulosti a prítomnosti Slovenska*. Prešov.

[61] Marečková, Marie (2001). *Export uherského vína do Poľska v raném novoveku prostredníctvom východoslovenských miest*. In Baďurík, Jozef –Kónya, Peter – Pekník, Radovan (eds.). *Nápoje v minulosti a prítomnosti Slovenska*. Prešov.

[62] Tandlich, Tomáš (2001). *Mešťania, obchodný cech a obchod s vínom v Prešove v 17. storočí*. In Baďurík, Jozef –Kónya, Peter – Pekník, Radovan (eds.). *Nápoje v minulosti a prítomnosti Slovenska*. Prešov.

[63] Leśniak, Franciszek (2001). *Import wina węgierskiego do Polski przez Krosno w XVI i pierwszej połowie XVII stulecia*. In Baďurík, Jozef –Kónya, Peter – Pekník, Radovan (eds.). *Nápoje v minulosti a prítomnosti Slovenska*. Prešov.

[64] Petrovics, István (2005). *Kontakty miest južného Zadunajska a južnej časti Dolnej zeme s mestami Horného Uhorska v stredoveku*. In Csukovits, Enikő – Lengyelová, Tünde (eds.). *Z Bardejova do Prešporku. Spoločnosť, súdnictvo a vzdelanosť v mestách v 13. – 17. storočí*. Prešov – Bratislava.

[65] Kónya, Peter (2005). *Spoločnosť hornouhorských miest v 17. storočí*. In Csukovits, Enikő – Lengyelová, Tünde (eds.). *Z Bardejova do Prešporku. Spoločnosť, súdnictvo a vzdelanosť v mestách v 13. – 17. storočí*. Prešov – Bratislava.

[66] Bodnárová, Miloslava (1994-1995). *Obchod a obchodníci Košíc v 16. storočí*. In *Historica Carpatica* 25 – 26. Košice.

[67] Bodnárová, Milica (1998). *Poľnohospodárska výroba Prešova a prešovských mešťanov v 16. storočí*. In Sedlák, Vincent (zost.). *Zborník príspevkov k slovenským dejinám. K životnému jubileu univ. prof. PhDr. Richarda Marsinu, DrSc.* Bratislava.

[68] Žadanský, Juraj (2002). *Z dejín tokajského vinohradníctva a vinárstva*. In Brindza, Ján (ed.). *Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo na Slovensku. Zborník z I. odborného seminára konaného dňa 29. 10. 1996 v Trebišove*. Nitra – Trebišov.

[69] Žadanský, Juraj (2002). *Z histórie ochrannej značky Tokaj a označenia pôvodu tokajské víno*. In Brindza, Ján (ed.). *Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo na Slovensku. Zborník referátov z II. odborného seminára konaného dňa 25. októbra 2001 v Trebišove*. Nitra – Trebišov.

[70] Žadanský, Juraj – Žadanská, Anna (2006). *Bardejovské stredoveké listiny o vlastníctve viníc a obchode s vínom z Podhoria (Hegyalja) a Zemplínskych vrchov v druhej polovici 15. storočia*. In Brindza, Ján (ed.). *Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo na Slovensku '05. VI. odborný seminár, 23.-24. jún 2005*. Nitra.

[71] Žadanský, Juraj (2006). *Vývoz uhorského vína do Poľska po miestnych a krajinských cestách Zemplínskej župy (trhy, mýtnice a colnice)*. In Brindza, Ján (ed.). *Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo na Slovensku '05. VI. odborný seminár, 23.-24. jún 2005*. Nitra.

[72] Žadanský, Juraj (2006). *Držba viníc hornouhorských kráľovských miest v tokajskom Podhorí (Hegyalja) a vývoz tokajského vína do Poľska v závere 17. a priebehu 18. a 19. storočia*. In Brindza, Ján (ed.). *Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo na Slovensku '05. VI. odborný seminár, 23.-24. jún 2005*. Nitra.

[73] Žadanský, Juraj (1998-1999). *Z dejín tokajského vinohradníctva a vinárstva*. In *Historica Carpatica* 29 – 30. Košice.

[74] Žadanský, Juraj (2002). *Z histórie ochrannej značky Tokaj a označenia pôvodu tokajské víno*. In *Historica Carpatica* 33. Košice.

[75] Žadanský, Juraj (2003). *Vývoz uhorského vína do Poľska po miestnych a krajinských cestách Zemplínskej župy (trhy, mýtnice a colnice)*. In *Historica Carpatica* 34. Košice.

[76] Žadanský, Juraj (2003). *Držba viníc hornouhorských kráľovských miest v tokajskom Podhorí a vývoz tokajského vína do Poľska v závere 17. a priebehu 18. a 19. storočia*. In *Historica Carpatica* 34. Košice.

[77] Žadanský, Juraj (2006). *Podiel spišských miest na držbe viníc a obchode s uhorským vínom v 16. – 18. storočí*. In *Historica Carpatica* 37. Košice.

[78] Žadanský, Juraj – Žadanská, Anna (2006). *Bardejovské stredoveké listiny o vlastníctve viníc a obchode s vínom z Podhoria (Hegyalja) a Zemplínskych vrchov v druhej polovici 15. storočia*. In *Historica Carpatica* 37. Košice.

[79] Žadanský, Juraj (2009). *Z dejín a súčasnosti tokajského vinohradníctva a vinárstva*. Trebišov.

[80] Kónya, Peter (2002). *Tokajské víno v hospodárstve Prešova, Bardejova a Sabinova v 17. storočí*. In Brindza, Ján (ed.). *Tokajské vinohradníctvo a vinárstvo na Slovensku. Zborník referátov z II. odborného seminára konaného dňa 25. októbra 2001 v Trebišove*. Nitra – Trebišov.

[81] Domenová, Marcela (2011). *K hospodáreniu mesta Prešov na základe daňovej účtovnej knihy z rokov 1528 – 1537*. In *Annales historici Presovienses*. Vol. 11, No. 2.

[82] Bodnárová, Miloslava (2015). *Obchod Prešova v stredoveku*. In *Annales historici Presovienses*. Vol. 15, No. 1.

[83] Adam, Ján (2014). *Vinohradníctvo vo Vinnom v rokoch 1849 – 1918*. In Molnár, Martin (zost.). *Vinianske vinohradníctvo a vinárstvo*. Vinné.

Biography of the author:

Name: Matúš Vojna.

Academic titles: Mgr.

Organization: Institute of History, Faculty of Arts of University of Prešov in Prešov, Slovak Republic.

Personal e-mail: Matus.Vojna@smail.unipo.sk